

Raoul David Findeisen

Kaj je *guoxue*? – vzorci organizacije znanja na primeru dveh »slovarjev« (2009 in 2014)¹

Ključne besede: *Guoxue*, kitajsko znanje, staroselska učenost, nacionalno učenje, oživiljanje tradicije

DOI: 10.4312/ars.10.1.31-43

1 *Guoxue* kot eden od številnih pristopov k organizaciji znanja v okolju spreminjajočih se paradigem – metodološki premisleki

Nedavni razvoj oziroma obujanje več kot stoletje dolgega, že obstoječega in podobno reaktivnega, če ne reakcionarnega koncepta *guoxue* (»nacionalne študije«, »kitajsko znanje«, »staroselska učenost«, »nacionalno znanje« itn.) lahko vidimo kot obrambno reakcijo v luči spremembe paradigem, se pravi povečanja nadvlade (zahodne) znanosti in tehnologije, ki se je vzpostavila v poznem 19. stoletju in katere prisotnost še danes intenzivno občutimo v vsakodnevnem svetu sodobne Kitajske. V osnovi ga žene opravičevanje vsega, kar lahko ocenimo kot »tradicionalno« učenje in znanje, zasnovano kot nekaj na videz »drugačnega« in »kontrastnega« dejansko neustavljivemu valu znanosti in tehnologije, ki s svojo vojaško močjo vpeljuje nadvlado. Kakorkoli že, pristnih definicij *guoxue* praktično ne moremo podati; sezname in kompilacije, ki popisujejo, kaj spada h *guoxue*, podajajo implicitne definicije, ki morajo biti posledično elaborirane naknadno, morda z izjemo tistih primerov, kjer je imela Kitajska očitne in nesporne prednosti pred Zahodom, kot konkretno s tehnologijo tiskanja in splošno s »štirim velikimi izumi« (*si da faxian* 四大發現).²

Material, ki sem ga preučeval za namene tega prispevka, mogoče ni reprezentativen. Vendar že sama količina publikacij od okoli 90. let 20. stoletja³ dalje, ki se nanašajo na

- 1 Prispevek je bil predstavljen na mednarodni konferenci STCS »Novi konfucianizem«, Posebne tematike v kitajskih študijah, v Ljubljani (Slovenija), 3.–5. oktober 2014.
- 2 Zelo preseneča dejstvo, da ekonomska superiornost Kitajske, ki sega daleč v 18. stoletje, v diskurzu *guoxue* ni igrala nobene vloge, vsaj po mojih opažanjih ne. Glede na dostopne podatke je imela Kitajska leta 1700 23,1-odstotni delež svetovnega BDP, leta 1820 pa je bil ta delež 32,4 % (za primerjavo, v zgoraj navedenih letih je bil delež Evrope 23,3 % in 26,6 %). Glej Maddison 1999: 40.
- 3 Za vijugasto pot nastajanja besede *kokugaku* prek japonščine nazaj v kitajščino s posredovanjem Zhang Taiyana 章太炎 (1868–1936).

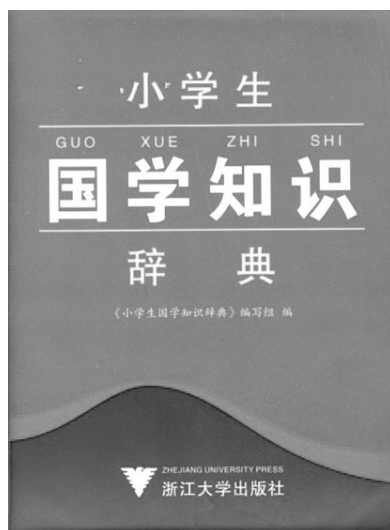
temo, kjer najdemo okoli 20.000 znanstvenih člankov s ključno besedo *guoxue* in več kot 1.000 monografij z besedo *guoxue* v naslovu, onemogoča pogled na celotno sliko. Zato sem se odločil za podrobnejšo analizo novejših publikacij, ki si jasno prizadevajo prikazati celovito podobo področja *guoxue*.

2 Dva slovarja in njuna ciljna publika

Obe kompilaciji, izbrani za analizo, sta označeni kot »slovar« (*cidian*), čeprav je med njima izrazita semantična razlika s težnjami k »enciklopediji« (辭典) in k »slovarju z lematičnimi vpisi« (詞典). Xie Qianov (2009) *Slovar guoxue* je očitno namenjen študentom kitajščine in ponuja strokovne trditve. Vsebuje več kot 700 vpisov in, kot obrazloži uvod, »ni 'slovar' v strogem pomenu besede, temveč 'učbenik o Kitajski'« (Xie Qian, 2009, 2). *Osnovnošolski slovar znanja o guoxue*, katerega uredniki so Ge Xiuli in dr. (2014), svojo ciljno publiko razkriva že v naslovu in navaja naslednje cilje: »vključiti, kar naj bi obvladali učenci do 6. razreda«,⁴ ter služiti kot »drugi učitelj zunaj razreda« in kot »spremljevalni material« k tistemu, ki ga zagotavljajo šole.

Slika 1: Naslovnica Xie Qiana 2009.
(vir: avtor)

Slika 2: Naslovnica Ge Xiulija 2014.
(vir: avtor)

4 Žal v tem kontekstu ni mogoče primerjati osnovnošolskih kurikularnih programov (ki naj bi pokrivali številne različne predmete, od kitajščine do zgodovine in geografije). A kot je značilno za učne načrte na splošno, tudi na Kitajskem pogosto prikazujejo maksimum tistega, kar je zaželeno doseči, namesto da bi odražali, kaj se dejansko poučuje v učilnicah.

Ni treba posebej omeniti, da skušata oba slovarja opredeliti, kaj *guoxue* dejansko zajema, a sta pri tem izrazito neodločna. V *Slovarju guoxue* najdemo dva pristopa. Prvi s svojim nekoliko metaforičnim pristopom spominja na nemško *Völkerpsychologie* (»nacionalno psihologijo«) iz 19. stoletja in jasno namiguje na problem organizacije znanja, naslovljen zgoraj:

Ljudje imamo svoje individualne prednosti; narodi imajo svoje nacionalne študije [一人有一人之長，一國有一國之學。]. Prednosti posameznika oziroma posameznice so usvojene veščine, brez katerih bi bili ničvredni. Nacionalne študije so narodova življenjska črta, ki določa njegov vzpon in padec, in če narod nima svojih študij, je obsojen na izginotje (»Fafan« 發凡, Xie Qian 2009: 1).

Ne glede na to, kako ohlapna je ta definicija, jasno povezuje določeno znanje z vprašanji moči ter implicitno zanika univerzalne vzorce pridobivanja znanja. Bolj osredotočen poskus definiranja pa vpeljuje drug poudarek, ki predpostavlja, da mora priti do neke vrste preobrazbe, a kljub temu ne seže prek tistega, kar bi lahko bila Kang Youweijeva 康有為 (1858–1927) parola:

To, kar je v tem slovarju označeno kot »nacionalne študije«, je tradicionalno učenjaštvo in kultura Kitajske. [...] Gre za »stare nauke« [jiuxue 舊學] in ne za »novo znanje« [xinshi 新知]. »Stare nauke« pa vendar lahko spreobrnemo v »novo znanje« (»Fafan«, Xie Qian 2009: 2).

Prepoznamo lahko različne strategije identificiranja, kaj natančno so »nacionalne študije«, in te le redko prestopijo meje tistega, kar bi bilo sredi 19. stoletja označeno kot *Zhongxue* 中學. Prvič, imamo preučevanje kanoničnih zapisov, s komentarji ali brez njih, zbranih do obdobja Ming, ki večinoma sledijo vzorcu »štirih sekcij« v Cesarski knjižnici (*sibu* 四部); drugič, na voljo so besedila z obsežnimi komentarji (ki so delno prevedena v moderno kitajščino), kar podaja neke vrste kriterij tistega, kar bi morali ohraniti od veliko večjega volumna besedil, ki so bila nekoč razumljena kot »kanonična«; in tretjič, tisto, kar bi bilo poprej dokumentirano in elaborirano v Lokalnih evidencah (oziroma Uradnih listih; *fangzhi* 方志), se je razvilo v nekaj, kar bi lahko označili kot »izumljanje tradicije« (prim. Hobsbawm 1983).

Poenostavljen (in do določene mere selektiven) povzetek obeh referenčnih del lahko poda prvi splošni vtis o tem, kako se te tri osrednje perspektive odražajo. Seveda pa paralela v predstavitvi ne skuša sugerirati kakršnegakoli paralelizma v vsebini.

	Xie Qian 2009	Ge Xiuli 2014
1	宗教學（附：經學） Religija (dodatek h kanoničnim študijam: z deli, šolami in predstavniki)	75 pesmi od Han yuefu do Qing shi s prevodi v ljudski jezik
2	道教 Daoizem	26 dodatnih pesmi od Song do Qing (vključno s <i>ci</i> 詞), ista organizacija kot 1)
3	佛教 Budizem	»蒙學«: 《三字經》... 《朱子家訓》 Osnove: <i>Trizložna klasika vse do Družinskih navodil Zhu Xija</i>
4	倫理學（人倫、修養、品格） Etika: medčloveški odnosi, samovzgoja, moralna izobrazba	百家：儒... 小說，四部：... 《清史稿》 Sto šol: konfucijanci do <i>Zgodb nižjih uradnikov</i>
5	禮俗學（禮制、禮節、習俗、節日） Etiketa in navade: ritualni sistem, protokol, priljubljene navade, festivali	»成語故事« Zgodbe o idiomatičnih frazah
6	政治學（學說、國家、制度、人物） Politika: ideje, država, organizacija, osebnosti	刑法、軍事（三十六計） Kazensko pravo, vojaške zadeve (vključno s 36 <i>zvijačami</i>)
7	經濟學（學說、制度、人物） Ekonomija: ideje, organizacija, osebnosti	農曆、天干地支、嫦娥、三皇五帝 Tradicionalni koledar, nebeška stebila in zemeljske veje, Chang'e, [predzgodovinsko] Trije gospodje in pet cesarjev
8	文學（文體、流派、文論、文集、文人（附：語言學） Literatura: žanri, šole, literarne teorije, antologije, pisci (dodatek: lingvistika)	Literarni žanri, šole, pisci itd.
9	史學（史部、體裁、史籍、史家） Zgodovinoписje: metode, oblika, zgodovinski zapisi, zgodovinarji	Vladarji, častna imena, dogodki itd.

Xie Qian 2009	Ge Xiuli 2014
10 哲學（範疇、命題、學派、人物、論著） Filozofija: koncepti, tematike, šole, osebnosti, dela	Kaligrafija in slikanje
11	Glasba in opera
12	Obrt in likovna umetnost
13	Izobrazba in tehnologija
14	Izmenjava z zunanjim svetom
15	宗教文化：... 佛、道, sveti prostori Religiozne kulture: ... budizem, daoizem (vključno s podpoglavji o svetih prostorih)
16	文化生活：服裝、飲食、酒、建築 Kulturno življenje: oblačenje, hrana in pijača, alkoholne pijače, arhitektura
17	了解國學名家：嚴復 ... 季羨林 Razumevanje znanih predstavnikov: od Yan Fuja do Ji Xianlina

2.1 Guoxue kot klasične študije na splošno

Že prvi pogled na vsebino jasno razkriva, da *guoxue* v osnovi pokriva širok spekter tematik iz vseh obdobjev cesarske in predcesarske Kitajske, s poudarkom na pisnih dokumentih v kompilaciji za študente. Kar se tiče besedil, so sledi organizacije *sibu* (štirih oddelkov; oziroma *siku*, štirih zakladnic) iz Cesarske knjižnice vseprisotne v obeh kompilacijah. A ker v slovarju, namenjenem osnovnošolcem, veliko prostora zavzema znanje o materialni civilizaciji, ni pa obdelan noben tradicionalen vir na tem področju, je ta vidik v tem primeru manj očit.

A v tem slovarju najdemo nenavadne in nekako ahistorične prispevke, od *Shuowen jiezi* 說文解字 (*Razlaga nekompleksnih in analiza kompleksnih pismenk*; 6. stoletje) do sekcije o kategoriji *jing* 經 (kanoničnih knjig oziroma klasik) ali kompilacije *Qingshi gao* 清史稿 (*Osnutek zgodovine dinastije Qing*, 529 *juan*, 1928; urednik Zhao Erxun 趙爾巽) iz 20. stoletja pa vse do *shi* 史 (zgodovine). Čeprav je slednja brez dvoma delo zgodovinopisja, čeprav brez dvoma sledi vzorcem svojih predhodnikov v 24 *zgodovinah* in čeprav se nedvomno spopada z obdobjem cesarske Kitajske, postopek razkriva potencialne paradokse in protislovja postavljanja jasne ločnice med »tradicionalno« ter »moderno«

Kitajsko. Do določene mere prevzeti predmet *guoxue* tako postaja bolj vprašanje strokovnega stila, medtem ko vidik organizacije znanja izgublja na pomembnosti.

Ena opaznejših značilnosti v slovarju za otroke je t. i. *mengxue* 蒙學 («študije nezavednega», tj. študije, katerih namen je zbuditi otroke iz stanja nezavednosti, *qimeng* 啟蒙),⁵ kjer so poudarjene različne osnove iz obdobja med dinastijama Han in Song – kar glede na ciljno bralstvo ne preseneča, a je kljub temu neverjetno glede na didaktični kontekst v sodobnih osnovnih šolah. Nimam pa možnosti zagotoviti zanesljivih podatkov, do katere mere se dela, kot je *Sanzi jing* in druga, dejansko uporabljajo v šolah, z namenom posredovanja znanja o *guoxue*, kot ga programsko zajema slovar, v primerjavi s tem, koliko so se uporabljala po domovih predvsem elite in v zasebnih šolah v cesarskem obdobju.

Kar ni tako zelo nenavadno – in je vsekakor navdihnjeno z dejansko organizacijo univerz na Kitajskem –, je, da v slovarju, ki naslavlja odrasle študente (toda v nasprotju s priročnikom za osnovnošolce), najdemo ureditev glede na »zahodne« akademске discipline. Niti ni pretirano presenetljivo, da so osnovnošolci deležni podrobnega uvoda v številne kulturne tehnike, predvsem v tradicionalni koledarski sistem, nebeška stebila in zemeljske veje, medtem ko se je za študente višjih stopenj predvidevalo, da so s tem že seznanjeni iz drugih virov.

2.2 *Guoxue* kot formiranje kanona

Vsako referenčno delo vidno prispeva k procesu, poznanemu kot »formiranje kanona«, čeprav, tako kot v tem primeru, fokus njegovega zanimanja leži v preteklosti. Pa vendar, kot smo v enem primeru že omenili, so možna presenetljiva odstopanja od preteklih kanonov ali celo implicitna kanonizacija, ki bi jo le stežka pričakovali glede na dozdeven »tradicionalističen« program nacionalnih študij. Tako bo v nadaljevanju poudarek na takšnih nekoliko izstopajočih primerih, ki jih najdemo v *Osnovnošolskem slovarju znanja o guoxue* iz leta 2014.

V strogem pomenu so kanonični zapisi deležni skupne in enakovredne obravnave v obeh referenčnih delih in predstavljajo gonilno silo kulturnega znanja. V drugi sekciji študentskega slovarja pa so s kanoniziranimi deli kljub temu pomešane številne ljudske pesmi, nekatere od njih so bile zbrane šele v 20. letih 20. stoletja (Ge Xiuli, 2014, 80–92). Močne težnje po poosebljanju (ne le literarne zgodovine, ki bi jo najraje označil kot »biografizem«), ki jih lahko pripišemo tako zgodnjim začetkom zgodovinopisja kot tudi antropološkim konstantam, se jasno izrazijo v številnih odsekih, posvečenih »osebam« (oziroma »osebnostim«, »znanim predstavnikom«

5 Glej etimološke vzporednice besede »izobraževati« in izpeljanke »izobrazba«, dobesedno iz latinskega izraza *ēducere*, »voditi ven« [iz stanja nezavednega]; »pripeljati ven«, »voditi naprej«, ki je v angleščini uveljavljen vse od leta 1580 dalje. Glej www.etymonline.com [19. 06. 2015].

itd.), podčrtanih v zgornjem povzetku. Kljub temu se v tem pogledu deli znatno razlikujeta v stopnji sistematičnosti, kot je razvidno iz povzetka. Del »biografizma« je seveda dobro znano stereotipizirano zbiranje in postuliranje domnevnih »šol« (*xuepai* 學派), ki še danes pači intelektualno zgodovino. Najdemo vse od *Treh religij* (*sanjiao* 三教), *Sedmih zaslužnih iz bambusovega gozdička* (*zhulin qixian* 竹林七賢), *Štirih velikih iznajdb* (*si da faxian* 四大發現) in *Štirih lepotic* (*si da meinü* 四大美女) do *Šole Tongcheng* (*Tongcheng pai* 桐城派). Koncept »tradicionalnih študij« postaja zelo majav, če upoštevamo, da je šanghajska lokalna opera v njegovem razvoju očrtana od 20. let 20. stoletja dalje, skupaj z gibanjem Združenja za pravičnost in harmonijo (*Yihetun yundong* 義和團運動). Med izobraževalnimi institucijami poleg tradicionalnih akademij (*shuyuan* 書院) in drugih presenetljivo najdemo tudi Inštitut za splošni jezik (*Tongwenguan* 同文館) ter predhodnico pekinške univerze, Veliko akademijo učiteljev prestolnice (*Jingshi daxuetang* 京師大學堂) – in vse se brez diskriminacije pojavljajo kot institucije *guoxue* (Ge Xiuli, 2014, 666–668). Poglavlje *Izmenjava z zunanjim svetom* se presenetljivo konča s poroko Songtsen Gampoja (okoli 610–650) s princeso Wencheng 文成 iz dinastije Tang (623–680). In na koncu, po uvodu v cesarski sistem izpitov in njegovih stopenj, osnovnošolci dobijo podatek, da je bil ta sistem dokončno »ponovno oživiljen« (*huiifu* 恢復) leta 1981, ko je vlada Ljudske republike Kitajske razglasila zakon o reformah univerze, vključujoč stopnje *xueshi* 學士, *shuoshi* 碩士 in *boshi* 博士 (ibid., 644–645).

Razpon večšin, ki se pričakujejo od osnovnošolcev, zajema tudi jezik, natančneje, določene formule iz klasične kitajščine, ki pa v vsakodnevni rabi niso ravno pogoste: »Ko spoznaš nekoga, rečeš 'dolgo sem že pričakoval/a, da bi vas spoznal/a' (*jiuyang* 久仰) [...]. Ko prejmeš pismo, ga imenuješ 'vaše milostljivo pismo' (*huixin* 惠信).« V duhu istega vedenjskega pravilnika se otrokom priporoča, da očeta naslavljajo s »strogost družine« (*jiayan* 家嚴), medtem ko bi lahko mater naslavljali z »ljubeznivost družine« (*jiaci* 家慈) (ibid., 416–417). Proti koncu *Slovarja* najdemo pesem kot mnemotehnično pomoč za zaporedje dinastij, ki se zaključuje takole: (...) / 宋元明清後，王朝至此完。 (ibid., 799).

Sledeča razpredelnica s pomembnimi dogodki iz vseh dinastij na skupaj skoraj 20 straneh se nenadoma konča z opijskimi vojnami leta 1840 (ibid., 818). Težko bi rekli, ali je do tega prišlo tehnično zaradi konfliktov v kurikularnih vzorcih ali pa to pravzaprav predstavlja impliciten koncept dometa *guoxue* – lahko pa gre za še bolj tehnično zadevo: mogoče se je dodeljeni prostor preprosto izčrpal, saj *Slovar* nima nobene od konvencionalnih oblik za zaključek, poznanih v pisanju knjig.

V poglavju o Mojstrih razumevanja nacionalnih študij se izbor zdi dosti manj strog, če ne kar zamegljen in idiosinkratičen. Začne se z Yan Fujem (1854–1921) in

konča z zelo sodobno trojico Qian Zhongshuja 錢鍾書 (1910–1998), Ji Xianlina 季羨林 (1911–2009) in Ren Jiyuja 任繼愈 (1916–2009), medtem ko so osebe, kot sta Zhang Zhidong 張之洞 (1837–1909) in Huang Zunxian 黃遵憲 (1848–1905), iz neznanega razloga odsotne. Vključen ni niti en sam jezikovni specialist za tradicionalno Kitajsko iz 20. stoletja. V tem pogledu se serija, ki vključuje *Slovar guoxue* za univerzitetne študente, izkaže ne le kot bolj radodarna, temveč tudi natančnejša s stališča prispevkov k področju »študij tradicionalne Kitajske«, saj poleg Liang Qichaja, Wang Guoweija in Guo Moruoja (3 monografije) vključuje tudi Liu Shipeija 劉師培 (1884–1919; 2), Huang Kana 黃侃 (1881–1935), Jin Yuelina 金岳林 (1895–1984; 2) in številne druge avtorje.

2.3 *Guoxue* kot antropologija in »izumljanje tradicije«

Locus classicus oziroma reprezentativni pasus slavnega koncepta »izumljene tradicije«, ki ga je razvil Eric Hobsbawm (1917–2012) in je hkrati geslo, brez katerega ne more noben zgodovinski muzej, a je vse prepogosto zlorabljeno kot pretveza za izogibanje zahtevnim empiričnim raziskavam, se glasi takole:

Izumljanje tradicij [...] je v bistvu proces izoblikovanja in ritualizacije, z značilnim sklicevanjem na preteklost, četudi le z zaukazovanjem ponavljanja. [...] Prišlo je do priredb starih rab v novih pogojih in do uporabe starih modelov za nove namene (Hobsbawm, 1983, 4–5).

Na prvi pogled je razvidno, da lahko večino dejavnosti, ki plujejo pod zastavo *guoxue*, razumemo kot poskuse »izumljanja tradicije«. A besedila, ki so v obeh zgoraj omenjenih kompilacijah označena kot »kanonična«, le v grobem ustrezajo pojmovanju kanona na Kitajskem iz zgodnjega 19. stoletja – mogoče z izjemo nekaj primerov splošno znanih pesmi, omenjenih zgoraj (Ge Xiuli, 2014, 80–89). Po drugi strani pa so se, vse odkar so bila zbrana najstarejša od teh besedil, v kitajski zgodovini pojavljali prelomi, ki jim je sledilo izumljanje zgodovine, spremljano s fizičnim uničenjem nekaterih zapisov, njihovih avtorjev in včasih celo njihovih družin, z zadnjim vrhuncem v času kompilacije *Siku quanshu* v poznem 18. stoletju. Samo preživetje večine od teh zapisov, katerih bistveni deli datirajo v sredino prvega tisočletja pred našim štetjem, je tako rezultat ponavljajočih se selekcijskih procesov. Kot jedro te zbirke je »zaukazovanje ponavljanja«, vključno s komentarji, ki zajemajo »nove namene«, predstavljalo prevladujoč vzorec izobraževalnih metod.

Jedrne zbirke je tudi zaradi njihove ponavljajoče se reprodukcije težko spreminjati. Zato predvsem v osnovnošolskem slovarju elementi, ki izvirajo iz ustnih tradicij, ki so bile po vrsti »izoblikovane in ritualizirane« že v dinastijah Song in Ming, zasedajo poglobitve pozicije: lokalne opere, tradicionalna medicina, tudi »predniki« za vse poklice in discipline (*zushiye* 祖師爺) v tem obdobju najdejo svoj kanoniziran izvor.

Kljub temu pa vsaj prizadevanja *guoxue* iz poznega 20. stoletja delujejo v kontekstu, v katerem je celoten izobraževalni sistem izgubil povezavo z zgoraj omenjenimi »kanoni«. Materialna civilizacija, kot vsaka tradicija, utelešena na drugih medijih kot besedilih, je še posebej prikladna za nove »izume«.

To še bolj drži za široko paleto družbenih praks, ki jih lahko poimenujemo nematerialna civilizacija, čeprav tudi te istočasno ustvarjajo »materiale« v obliki besedil. V mislih imam številne pojave, ki so prihajali na plano od zgodnjih 90. let 20. stoletja dalje, to je ob približno istem času, ko se je začel vzpon *guoxue* oziroma izmenjujoče se rabe te oznake za karkoli, kar je vsaj približno povezano s »tradicijo«. To bi lahko bilo družbeno povezano z vzponom *japijev*, »mladih urbanih profesionalcev«, ali, povedano drugače, bogatega srednjega razreda, ki je odraščal med kulturno revolucijo in njenim pozivom k uničenju *sijiu* (»štiri stara« zla, to so stare ideje, stara kultura, stare šege ter stare navade), oziroma takrat, ko so rezultati te revolucije postali vidni. Ti svoje otroke od drugega do petega leta pošiljajo v vrtnice, kjer kolektivno recitirajo kanonične štiri knjige (*sishu* 四書), in zelo verjetno je, da bodo njihovi otroci obiskovali zasebne *guoxue* internate s tradicionalistično zasnovanimi učnimi načrti, arhitekturo, učbeniki, oblačili itd. – vse zato, da bi bili čim močnejši v boju proti svojim tekmecem v pridobivanju »ponovno oživiljenih« treh akademskih stopenj. Širjenje borilnih veščin (in s tem tudi osupljiv uspeh romanov izpod peresa avtorjev, kot je Jin Yong 金庸, rojen leta 1924), naval na pohišstvo v starem oziroma tradicionalnem slogu ter na modo, navdihnjeno z oblačili iz cesarskih časov, lahko umestimo v ta kontekst, vse to pa so predvsem primeri »šeg«, preobraženih v »tradicije«, če uporabimo Hobsbawmova besede (*ibid.*, 2).

3 Nekaj zaključkov

Ni dvoma, da je bila najzgodnejša uporaba *guoxue* v moderni Kitajski vpeta v kontekst, tipičen za univerzalne procese gradnje nacij v 19. stoletju – vrhunec »izumljanja tradicij«. V začetku 20. stoletja so Zhang Taiyan 章太炎 (1868–1936) in ostali formirali šolo *guocui* 國粹 (nacionalna esenca); takrat so si pojem, ki je bil prvotno uperjen proti kitajskim neokonfucijanskim idejam zgodnjega 19. stoletja, izposodili od Japoncev. Tako ne preseneča, da so tudi evolucionistično teorijo in takratne rasistične ideje uporabili v esencialističnem programu. Dandanašnji kontekst *guoxue* si s tem kontekstom deli pereča vprašanja razmerij moči in se tako zapleta v več kot le priložnostno koalicio s prizadevanji uradne propagande Ljudske republike Kitajske.

Izjemna heterogenost predmeta *guoxue* celo v obravnavanih primerih, s težnjo po širjenju obsega znanja *guoxue* ter vključevanju vse več »izumljenih tradicij«, odseva

vse večjo izgubo neposrednega dostopa do dediščine. Kar je bilo stvar integracije dediščine med gibanjem 4. maja po letu 1917 (»ponovnega vrednotenja dediščine«, *zhengli guogu* 整理國故, če uporabimo Hu Shijevo skovanko), je sedaj postalo obsedenost s pridobivanjem dostopa do vsega tistega, kar je v nevarnosti izumrtja.

Do sedaj lahko ločimo tri ključna obdobja »nacionalnih študij«, v katerih je *guoxue* igral specifično, a zelo raznoliko vlogo. V prvem obdobju so intelektualci te generacije svoje upe polagali v ustavne reforme nenacionalnega državnega cesarstva, a so se te po letu 1989 sesule pred njihovimi očmi. Kasneje so se bolj radikalno obrnili k ideji nacionalne države, kot na primer Zhang Taiyan. Večina jih je živela v (japonskem) izgnanstvu in gojili so diskurz, omejen predvsem na soizgnance. Pa vendar so jasno odražali svoja dejanja, saj jih je njihova (pogosto implicitna) politična analiza vodila do prepričanja, da mora politična organizacija potekati izključno v okviru etničnih meja in bi morali zato v intelektualnem smislu storiti to, kar so močnejši nasprotniki Kitajske že storili, tj. ustvariti legitimacijo ne s pomočjo nebeškega mandata, temveč prek »iznajdenih tradicij«. V drugem obdobju, ko je bila cesarska moč premagana in so intelektualci 4. maja ustvarili izraz »masovno pozahodnjenje«, je *guoxue* postal naslov za v osnovi tekstualno tradicijo, ki je morala biti ubranjena pred predpostavkami, da je povsem zastarela. To je bilo obdobje, ko si je šibka republika skušala priskrbeti različne pravne in druge privilegije, ki jih je bila deležna prejšnja cesarska oblast. Wu Mi 吳密 (1894–1978) in njegova šola na Univerzi Qinghua bi lahko bila njihova najpomembnejša predstavnik – a moramo poudariti, da je bil Wu tudi ugleden komparativist (do te mere, da ga nekateri imenujejo prednik komparativnih literarnih študij na Kitajskem), in le redki literarni učenjaki med njegovimi sodobniki so bili tako dobro seznanjeni z zahodnimi teorijami. Wu je pravzaprav dediščino preučeval v širšem kontekstu – prav tako kot njegov učenec Qian Zhongshu, ki je v eni od kompilacij deležen častivredne predstavitve, to je kot nekdo, ki »razume *guoxue*«. To je bilo obdobje, ko je celo oblast Ljudske narodne stranke pristno tradicionalistično iniciativo, ki bi sestavila zgodovino dinastije Qing po konvencionaliziranem vzorcu, imela za tako nevarno, da je leta 1930 prepovedala *Qingshi gao* (glej Chen Hsi-Yuan, 2004). Tretje obdobje *guoxue* se začne v 90. letih 20. stoletja brez razpoznavnih posameznikov kot protagonistov, temveč z množico državnih institucij Ljudske republike Kitajske ter paradržavnih teles, ki so spodbujala in podpirala samo oznako *guoxue*. Kontekst v tem obdobju je poskus premagovanja rezultatov radikalnih dvomov v pot Ljudske republike Kitajske, artikuliranih v gibanju, ki ni nič manj radikalno obrzdano z incidentom 4. junija 1989, ter vse bolj nedvoumna želja vlade Ljudske republike Kitajske, da bi igrala vlogo drugim enakovredne svetovne sile. Tako so tisti, ki so bili *bête noire* drugega obdobja, na primer protagonista »pozahodnjevanja« Chen Duxiu in Hu Shi, kaj hitro postali predstavniki *guoxue*.

Medtem ko sta bili prvi obdobji omejeni v obsežnosti in dosegu, a povsem zavedajoči se svojih vzgibov, je zadnje obdobje veliko manj oprijemljivo, preprosto zato, ker je uradno spodbujano in je primerno za široke množice, ki so sposobne oceniti, do katere mere so »tradicije« ogrožene, in si tako s prejšnjima dvema deli delež razlogov. To zadošča, da razumemo, zakaj se razpon *guoxue* še vedno širi – in zakaj sta oba primera (in njima določena publika), ki smo ju tu obravnavali, celo izrazito različna.

Polemično rečeno: katerakoli neumnost, vsaj približno povezana s kitajsko »tradicijo« ali »šegami«, lahko dandanes udobno pluje pod zastavo *guoxue*, ne glede na odkritja ali raven diskurza kitajskih strokovnjakov (in še manj tujih strokovnjakov o Kitajski), in zelo verjetno je, da bo celo bogato financirana. Ali spravljivo: *guoxue* je »izumljanje tradicij«. Ne preseneča, da povezave s preteklimi *guoxue* gibanji po navadi postanejo medle in bežne.

Prevedla Anja Muhvič

Literatura

- Chen, H. Y., The Making of the Official Qing History and the Crisis of Traditional Chinese Historiography, *Historiography East and West* 2 (2), 2004, str. 173–204.
- Ge, X. 葛秀利 in dr. (ur.), *Xiaoxuesheng guoxue zhishi cidian* 小學生國學知識辭典 [Osnovnošolski slovar znanja o guoxue], Hangzhou 2014.
- Hobsbawm, E. in dr. (ur.), *The Invention of Tradition*, Cambridge 1983.
- Maddison, A., *Chinese Economic Performance in the Long Run, 1820–1992*, Pariz 1999.
- Xie, Q. 謝謙, *Guoxue cidian* 國學詞典 [Slovar guoxue]. Peking (Guoxue jiben wenku 國學基本文庫) 2009.

Raoul David Findeisen

Kaj je *guoxue*? – vzorci organizacije znanja na primeru dveh »slovarjev« (2009 in 2014)

Ključne besede: *Guoxue*, kitajsko znanje, staroselska učenost, nacionalno učenje, oživljanje tradicije

Prispevek obravnava novejšo razvoje ali, bolje rečeno, prepород koncepta *guoxue*, ki je nastal pred dobrim stoletjem. Gre za reaktiviran, če ne celo reakcionaren koncept, ki ga v indoevropske jezike večinoma prevajajo kot »kitajsko znanje«, »avtohtono znanje«, »nacionalni nauki« ipd. V njem lahko vidimo neke vrste obrambno reakcijo v smislu paradigmatkega preobrata, ki je pogojen z naraščajočo prevlado (Zahodne) znanosti in tehnologije, ki se je pričela v poznem 19. stoletju in je ponovno vse bolj opazna v sodobni Kitajski. *Guoxue* je pravzaprav poskus legitimacije vsega, kar lahko povzamemo s frazo »tradicionalnih« naukov in znanj, ki so večinoma dojeti kot nekaj »drugačnega« in nekaj, kar je v nasprotju z vseobsežno dominacijo superiornosti znanosti in tehnologije. A vendar ni nikjer mogoče najti natančnih definicij tega pojma. Spiski in zbirke vseh mogočih diskurzov, ki naj bi predstavljali del *guoxue*, ponudijo kvečjemu implicitne definicije, ki jih je posledično mogoče samo naknadno obdelati. Izjema so samo tisti primerki *guoxue*, pri katerih se lahko Kitajska pohvali z nedvoumno in očitno prednostjo pred Zahodom.

Raoul David Findeisen

What is Guoxue? Patterns of Knowledge Organization in the Case of Two “Dictionaries” (2009 and 2014)

Keywords: *Guoxue*, Chinese knowledge, Indigenous learning, National learning, Revival of tradition

This paper deals with the recent development, or rather, the revival of the concept of *guoxue* which was created over a century ago. It is a reactivation – indeed, perhaps to the point of being reactionary – of a concept generally translated into Indo-European languages as “Chinese knowledge”, “indigenous learning”, “national learning”, etc. The concept may be seen as something of a defensive reaction in the sense of a paradigm shift conditioned by the increasing domination of (Western) science and technology which began in the late 19th century and which is once again being increasingly felt in the China of today. *Guoxue* is essentially an attempt to legitimize everything that can be encapsulated under “traditional” learning and knowledge; these are generally conceived as something “different” and something that “in contrast” to the overwhelming influx of science and technology. And yet, precise definitions of the concept are nowhere to be found. Lists and compilations of what *guoxue* entails provide, at best, implicit definitions that, as a consequence, can only be elaborated *ex post*. The only exceptions are those instances of *guoxue* in which the Chinese can boast of having an obvious and uncontested superiority over the West.